

**ԱՐՑԱԽՅԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻԻ ԿԱՐԳԱՎՈՐՈՒՄԸ ԵՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՆ ՈՒ  
ԱՐՑԱԽԻՆ ՏՐԱՄԱԴԻՎՈՂ ԱՄԵՐԻԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹՅԱՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒՄԸ  
ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅԼՈՐԲԻՍՏԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅԱՆ  
ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՆՑՔՈՒՄ**

**ԼԻԱՆԱ ՄԱՄՅԱՆ**

Խորհրդային Միության փլուզումից և Հայաստանի Հանրապետության հռչակումից հետո ամերիկահայ լոբբիստական կազմակերպությունները հսկայական գործունեություն են ծավալում ոչ միայն ամերիկյան գործադիր և օրենսդիր իշխանությունների կողմից Հայոց ցեղասպանության ճանաչման ուղղությամբ, այլ նաև կենտրոնանում են այնպիսի հիմնահարցերի վրա, ինչպիսիք են Արցախի անկախության ճանաչումը, Հայաստան-ԱՄՆ, Արցախ-ԱՄՆ կապերի ընդլայնումը, Արցախին և Հայաստանին տրամադրվող ամերիկյան տնտեսական և ռազմական օժանդակության ապահովումը և այլն:

Այս համատեքստում ամերիկահայ լոբբին հասել է զգալի հաջողությունների. ամերիկյան մի քանի նահանգներ ճանաչել են Արցախի անկախությունը, Հայաստանը և Արցախը տարեկան ստանում են ամերիկյան տնտեսական օգնությունը: Ամերիկահայ լոբբիի հաջողության ակնառու դրսևորումներից է 907-րդ բանաձևի ընդունումը, որը շուրջ տասը տարի զրկում է Ադրբեյջանին ամերիկյան տնտեսական օգնությունից:

***Բանալի բաներ-*** Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներ, ԱՄՆ-ի Հայ դատի հանձնախումբ, Ամերիկայի հայկական համագումար, Արցախյան հիմնախնդիր, ամերիկահայ լոբբի, 907-րդ բանաձև, ամերիկյան օգնություն, Կոնգրես, Ներկայացուցիչների պալատ, Հայկական հարցերով կոնգրեսական հանձնախումբ:

1991 թ. ԽՍՀՄ-ի փլուզումը, Հայաստանի անկախ պետականության վերականգնումը և Արցախյան հիմնահարցի բարձրացումը նոր փուլ են սկզբնավորում ամերիկահայ լոբբիստական կազմակերպությունների գործունեության մեջ: Եթե մինչ այդ ամերիկահայ լոբբին իր ծավալած գործունեությամբ ձգտում էր հասնել ամերիկյան իշխանության օրենսդիր և գործադիր մարմինների կողմից Հայոց ցեղասպանության ճանաչմանը, ապա Հայաստանի անկախության հռչակումով և Կովկասյան տարածաշրջանում ձևավորված աշխարհաքաղաքական նոր իրադրության պայմաններում ընդլայնում է իր գործունեության շրջանակը՝ ներառելով հայկական շահերին առնչվող այլ հիմնահարցեր ևս, այն է՝ Արցախյան հիմնախնդրի կարգավորման գործում Ամերիկայի հայանպաստ դիրքորոշման որդեգրում, Հայաստանին ու Արցախին տրամադրվող ամերիկյան օժանդակության ապահովում, ինչպես նաև ԱՄՆ-Հայաստան, ԱՄՆ-Արցախ կապերի ընդլայնում:

Արցախյան հիմնախնդրի միջազգայնացումը սկսվում է 1991 թ. ԽՍՀՄ փլուզումով՝ ներգրավելով տարբեր երկրների և միջազգային կառույցների: Այս իմաստով Միացյալ Նահանգները ևս պասիվ դիտորդի դեր չի ստանձնել հակամարտության կարգավորման գոտում, և հիմնախնդրի կարգավորման գործում Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների նման գերտերության դերակատարությունը, անշուշտ, շատ կարևոր է: ԱՄՆ-ն ունի հսկայական հզորություն՝ ազդելու խնդրի արդյունքների վրա ուղղակիորեն կամ 1992 թ. ստեղծված ԵԱՀԿ-ի Մինսկի խմբի միջոցով, որտեղ ԱՄՆ-ը Ռուսաստանի և Ֆրանսիայի հետ մեկտեղ համանախագահ երկիր է: ԱՄՆ-ը պնդում է, որ ինքը կողմնակից է խնդրի քաղաքական ճանապարհով լուծմանը, առանց ռազմական ուժի կիրառման, միաժամանակ հաշվի առնելով նաև ազգային շահերը<sup>1</sup>:

Հետևաբար՝ և՛ Հայ դատի ամերիկյան հանձնախմբի, և՛ Ամերիկայի Հայկական համագումարի լրբբիստական գործունեության մեջ կարևոր տեղ է զբաղեցնում Միացյալ Նահանգների կողմից Արցախի անկախության ճանաչման և Հայաստանին ու Արցախին տրամադրվող օգնության ծավալների ընդլայնումը:

Հայ դատի ամերիկյան հանձնախումբը, թերևս, ավելի ներգրավված և ակտիվ է Արցախյան հիմնահարցը ամերիկյան քաղաքական շրջանակներում ներկայացնելու գործում: Հանձնախմբի անդամներից Շարիստան Արդիալդյանը նշում էր. «Ցանկացած ուժ, որը կմերժի արցախահայության ինքնորոշման իրավունքը, որևէ մեկը, որ կցանկանա տեսնել Արցախը որպես Ադրբեջանի մաս, չի կարող համարվել ազնիվ, քանզի դա կնշանակի պատմության անտեսում, ագրեսիայի և մարդու իրավունքների ոտնահարման խրախուսում, անհատների և խմբերի ազատ լինելու իրավունքի մերժում»<sup>2</sup>:

Ամերիկահայ լրբբիստական կազմակերպությունների հաջողության ակնառու և հզոր ապացույց է «Ազատության աջակցության օրենք»-ի 907-րդ բանաձևի ընդունումը և պահպանումը:

«Ազատության աջակցության օրենք»-ը, որը նպատակ ուներ ապահովելու Միացյալ Նահանգների ֆինանսական և հումանիտար աջակցությունը նախկին խորհրդային հանրապետություններին, Ներկայացուցիչների պալատում ընդունվելուց հետո վերջնական հաստատման է ուղարկվում Սենատ,

<sup>1</sup> **Hovhannisyan N.** The Karabakh Problem: The Thorny Road to Freedom and Independence. Yerevan, 2004, p. 75-76.

<sup>2</sup> **Gregg H. S.** Divided they conquer: The Success of Armenian Ethnic Lobbies in the United States. Boston, 2002, p. 21.

որտեղ էլ անցկացվող լսումների շրջանակում 1992 թ. հուլիսի 2-ին սենատորներ Ռոբերտ Դոուլը և Ջոն Քերրին առաջարկում են «Ազատության աջակցության օրենք»-ում մտցնել 907-րդ բանաձևը, որը կարգելը Միացյալ Նահանգների կողմից Ադրբեջանին տրամադրվող ֆինանսական և հումանիտար օգնությունը, քանի դեռ վերջինս շարունակում է շրջափակել Հայաստանը և իրականացնում է ռազմական գործողություններ Հայաստանի և Արցախի նկատմամբ:

Նշենք, որ բանաձևը հաջողությամբ ընդունվում է ոչ միայն Ներկայացուցիչների պալատում, այլ նաև Սենատում, որից հետո նախագահ Բուշը 1992թ. հոկտեմբերի 24-ին ստորագրում է «Ազատության աջակցության օրենք»-ը: Ջորջ Բուշը նշում էր, որ օրենքը նպատակ ունի աջակցելու Ռուսաստանում, Ուկրաինայում, Հայաստանում և նախկին խորհրդային հանրապետություններում ազատ շուկայական հարաբերությունների ձևավորմանը և դեմոկրատական ղեկավարման իրականացմանը<sup>3</sup>:

907-րդ բանաձևն ամերիկահայ լոբբիի փայլուն հաղթանակն էր, որը գրկեց Ադրբեջանին ԱՄՆ-ի կողմից տրամադրվող օժանդակությունից անկախության առաջին տասնամյակի ընթացքում (1992-2002), այն դեպքում, երբ այդ տարիներին «Ազատության աջակցության ակտ»-ով Հայաստանին տրամադրվող օժանդակությունը կազմեց շուրջ 773 մլն ամերիկյան դոլար<sup>4</sup>:

Ամերիկահայ լոբբիստական կազմակերպություններն ամբողջ 1993 թ. ընթացքում հանդիպումներ են ունենում ամերիկյան պետքարտուղարության ներկայացուցիչների, տարբեր սենատորների ու քաղաքական գործիչների հետ: Այս հանդիպումների արդյունքում էր, որ 1994 թ. մարտի 31-ին, երբ դեռևս շարունակվում էին ռազմական գործողություններն Արցախում, և զինադադարը չէր կնքվել, 29 սենատորներ կոչով դիմում են նախագահ Քլինթոնին, որպեսզի նա քայլեր ձեռնարկի Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտության՝ խաղաղ ճանապարհով լուծման համար:

Սենատոր Էդվարդ Քենեդին, ով նախագահին կոչ-նամակով դիմելու նախաձեռնողն էր, նշում էր հետևյալը. «Միացյալ Նահանգների անմիջական նպատակը պետք է լինի Հայաստանի նկատմամբ իրականացվող շրջափակ-

<sup>3</sup> The Armenian Job: The role of the Armenian Lobby in the Pattern of Enmity in South Caucasus, European Strategic Intelligence and Security Center, edited by Claude Moniquet and William Racimora. Brussels, 2013, p. 24.

<sup>4</sup> Տե՛ս Միացյալ Նահանգների օգնությունը Հայաստանին. նվիրումի և համագործակցության տասնամյակ, Երևան, 2002, էջ 14:

ման վերացումը և մարդասիրական օգնության առաքման հեշտացումը»<sup>5</sup>:

1994 թ. օգոստոսի 8-ին ամերիկահայ համայնքը ներկայացնող տարբեր կազմակերպությունների 18 ներկայացուցիչներ հանդիպում են նախագահ Բիլ Քլինթոնի հետ, որի ընթացքում մի շարք հարցերի հետ մեկտեղ քննարկվում է նաև Թուրքիայի կողմից Հայաստանի շրջափակման և Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտության կարգավորման հարցը: Հայ ներկայացուցիչները խնդրում էին, որպեսզի նախագահը հրապարակայնորեն դատապարտի Հայաստանի շրջափակումը և ճնշում գործադրի Թուրքիայի վրա՝ առաջնորդվելով կոնգրեսական Ռիչարդ Լիմնի՝ Ներկայացուցիչների պալատում ներկայացրած այն օրինագծով, ըստ որի՝ այն երկրները, որոնք ստանում են ամերիկյան օժանդակությունը, պետք է թույլ տան իրենց տարածքով երրորդ երկիր ուղարկված ամերիկյան օգնության առաքումը<sup>6</sup>:

Ամերիկահայությանն ուղղված իր պատասխան նամակում Քլինթոնը հայտնում էր, որ ԱՄՆ-ը զորավիճ է Լիսաբոնի գազաթնաժողովի նախագահի հայտարարած հետևյալ երեք սկզբունքներին, այն է՝ Հայաստանի և Ադրբեջանի տարածքային ամբողջականության հարգում, ԼՂ-ին ամենաբարձր ինքնավարության տրամադրում և նրա բնակչության անվտանգության ապահովում<sup>7</sup>:

1997 թ. հոկտեմբերի 29-ին, երբ Ներկայացուցիչների պալատի «Արտաքին հատկացումների» հանձնաժողովը քննարկում էր արտաքին տնտեսական օգնության հետ կապված խնդիրները, Հայկական հարցով կոնգրեսական հանձնախմբի անդամ Ջորջ Ռադանովիչը պնդում էր, որպեսզի Արցախը ևս ընդգրկվի Միացյալ Նահանգների կողմից ֆինանսական օժանդակություն ստացող երկրների շարքում: Ի պատասխան Ռադանովիչի այս առաջարկության՝ ԱՄՆ-ում Ադրբեջանի դեսպանը նշում էր, որ Լեռնային Ղարաբաղը նշված ցանկի մեջ ներառելը լրջորեն կվնասի Ադրբեջանի և Միացյալ Նահանգների հարաբերություններին:

Նշենք, որ Ռադանովիչի կողմից առաջարկված այս նախագիծը քվեար-

---

<sup>5</sup> «29 սենյթորներ Քլինթոնին կը դիմեն Ղարաբաղի հարցով», «Ջարթոնք» օրաթերթ, Պեյրուֆ, 2 ապրիլի, 1994, էջ 1:

<sup>6</sup> «Հայ դատի Ամերիկայի յանձնախումբի ատենապետը նախագահ Քլինթոնի հետ պատմական հանդիպումին մասին», «Ազգակ» օրաթերթ, Պեյրուֆ, 5 սեպտեմբերի, 1994, էջ 4:

<sup>7</sup> Տե՛ս **Մսրըլեան Զ.**, Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներու արտաքին քաղաքականութիւնը և Հայկական հարցը (1900-2009), Պեյրուֆ, 2010, էջ 109:

կության է դրվում և ստանում ձայների բացարձակ մեծամասնությունը թե՛ Ներկայացուցիչների պալատում և թե՛ Սենատում:

Ամերիկյան սենատը ձայների 65/35 հարաբերակցությամբ հաստատում է 25 միլիոն դոլար կազմող ֆինանսական օգնության տրամադրումն Արցախին, այն դեպքում, երբ դեռևս Սենատի Արտաքին հարաբերությունների հանձնաժողովում հարցը քննարկելուց առաջ նախագահ Բիլ Բլինթոնը նամակ է ուղարկում հանրապետականների խմբակցության առաջնորդին՝ նշելով, որ Լեռնային Ղարաբաղը ֆինանսական օժանդակություն ստացող երկրների շարքում ներառելը լրջորեն կվնասի ԱՄՆ-Ադրբեջան հարաբերություններին:

Այսպիսով, կարող ենք նշել, որ Արցախը Միացյալ Նահանգների կողմից ֆինանսական օգնություն ստացող երկրների ցանկ ներառելը 907-րդ բանաձևից հետո հանդիսացավ ամերիկահայ լոբբիի երկրորդ խոշոր ձեռքբերումը՝ ԼՂ խնդրի արդարացի կարգավորման համար մղվող պայքարի համատեքստում: Արդյունքում, սկսած 1998 թվականից, Արցախը կանոնավոր ստանում է ամերիկյան ֆինանսական օժանդակությունը<sup>8</sup>:

Ե՛վ Հայ դատի հանձնախմբի, և՛ Ամերիկայի հայկական համագումարը հսկայական աշխատանք են տանում, որպեսզի յուրաքանչյուր տարի Հայաստանին տրամադրվող ամերիկյան օժանդակությունը պահպանվի 90 միլիոն դոլարի չափով՝ արդյունքում Հայաստանի համար վաստակելով «Կովկասի Իսրայել» մականունը<sup>9</sup>:

Այսպես, երբ 1999 թ. Կոնգրեսը փորձում էր Հայաստանին տրամադրվող օգնությունը 90 միլիոնից նվազեցնել և հասցնել 75 միլիոնի, հայկական լոբբիի և Հայկական հարցերով կոնգրեսական հանձնախմբի ջանքերով հնարավոր է լինում կասեցնել որոշումը, որի արդյունքում տրամադրվող օգնության չափաքանակը պահպանվում է նույն ձևով:

Հայկական լոբբին մեծ հաղթանակ է տանում, երբ Սենատի Արտաքին հատկացումների ենթահանձնաժողովը 2001 թ. հուլիսի 26-ին որոշում է 2002 թ. ֆինանսական տարվա համար Հայաստանին տրամադրվող օժանդակությունը պահպանել 90 միլիոն դոլարի չափով: Որոշման մեջ մասնավորապես նշվում էր. «Կոմիտեն Հայաստանի տնտեսական ռեֆորմների համար

<sup>8</sup> Legislative History of U.S. Assistance to Nagorno Karabakh, Armenian National Committee of America // [http://www.anca.org/assets/pdf/misc/US\\_assistance\\_to\\_NKR.pdf](http://www.anca.org/assets/pdf/misc/US_assistance_to_NKR.pdf).

<sup>9</sup> **Gregg H. S.** Divided they conquer: The Success of Armenian Ethnic Lobbies in the United States, p. 23.

տրամադրում է 90 միլիոն դոլարի աջակցություն և ակնկալում, որ 5 միլիոնից ոչ պակաս այս հատկացումներից կտրամադրվի կրթական ոլորտի նախա-ծնունդություններին»<sup>10</sup>:

Ավելին, 90 միլիոն դոլարը պահպանվում է նաև 2003 թ.՝ առաջին անգամ ավելացնելով նաև 4 միլիոնի հասնող ռազմական օգնություն:

Դեռևս 2001 թ. մարտի 28-ին Հայ դատի ամերիկյան հանձնախմբի ներկայացուցիչը Սենատի Արտաքին հատկացումների ենթահանձնաժողովում ունեցած ելույթի ժամանակ նշում էր. «Հայ դատի հանձնախումբը խրախուսում է Հայաստանին ամենաքիչը 90 միլիոն դոլար տրամադրվող օժանդակության պահպանումը: Այս հատկացումների շնորհիվ հնարավոր կլինի հաղթահարել այն ավերիչ հետևանքները, որ ի հայտ են եկել Թուրքիայի և Ադրբեջանի իրականացրած շրջափակման արդյունքում և կօգնի Հայաստանին շարունակել քաղաքական և տնտեսական վերափոխումները: Ամերիկյան օժանդակությունը կօգնի տնտեսության և ենթակառուցվածքների զարգացմանը, կխթանի երկրում իրականացվող դեմոկրատական գործընթացները»<sup>11</sup>:

2012 թ. հունիսի 4-ին ադրբեջանական զինված ուժերը, հերթական անգամ խախտելով հրադադարի ռեժիմը, դիվերսիոն ներթափանցման փորձ են իրականացնում՝ փորձելով Տավուշի մարզից ներթափանցել հայկական սահման:

Նույն օրը Հայ դատի ամերիկյան հանձնախումբը նամակ է ուղարկում պետքարտուղար Քլինթոնին՝ կոչ անելով խստորեն դատապարտել ադրբեջանական ագրեսիան և Հայաստան ներխուժման փորձը, որը պատճառ դարձավ երեք հայ զինվորների մահվան և հինգ զինվորների վիրավորման: Հայ դատի հանձնախումբը շեշտում էր այն հանգամանքը, որ ադրբեջանական ռազմական ագրեսիան իրականացվել է հենց Հիլարի Քլինթոնի՝ տարածաշրջան կատարած եռօրյա այցի շրջանակներում<sup>12</sup>:

---

<sup>10</sup> Key Senate Panel approves 90 million dollar for Armenia, Maintains Section 907 and urges allocation of aid appropriated for Karabagh // <https://anca.org/press-release/key-senate-panel-approves-90-million-for-armenia-maintains-section-907-and-urges-allocation-of-aid-appropriated-for-karabagh/>.

<sup>11</sup> **Gregg H. S.** Divided they conquer: The Success of Armenian Ethnic Lobbies in the United States, p. 24.

<sup>12</sup> ANCA Calls on Clinton to Condemn Azerbaijan's Fatal Attacks into Armenia // <https://anca.org/press-release/anca-calls-on-clinton-to-condemn-azerbajians-fatal-attacks-into-armenia/>.

Ամերիկյան ագրեսիան դատապարտող ելույթներով հանդես եկան նաև ամերիկյան բազմաթիվ սենատորներ և կոնգրեսականներ: Այսպես, Ներկայացուցիչների պալատի անդամներ Ադամ Շիֆը, Բրեդ Շերմանը, Ներկայացուցիչների պալատի արտաքին հարաբերությունների կոմիտեի անդամ, հայտնի դեմոկրատ գործիչ Հովարդ Բերմանը և Հայկական հարցերով կոնգրեսական հանձնախմբի համանախագահ Ֆրենկ Պալոնեն հանդես են գալիս ադրբեջանական ագրեսիան խստորեն դատապարտող ելույթներով:

Միաժամանակ ԱՄՆ-ի Հայ դատի հանձնախումբը գրություններ է ուղարկում Կոնգրեսին և Սպիտակ տանը՝ կոչ անելով կասեցնել Ադրբեջանին տրամադրվող ռազմական օժանդակությունը, ինչպես նաև դադարեցնել ռազմական սարքավորումների վաճառքը վերջինիս:

Ամերիկահայ լոբբիի գործունեության առաջնահերթություններից է նաև Լեռնային Ղարաբաղի անկախության ճանաչումը Միացյալ Նահանգների կողմից:

Այսպես, 2012 թ. մայիսի 17-ին Ռոդ Այլենդ նահանգի Ներկայացուցիչների պալատն ընդունում է Լեռնային Ղարաբաղի անկախությունը ճանաչող 8180 բանաձևը և կոչ անում Միացյալ Նահանգների նախագահին և Կոնգրեսին պաշտոնապես ճանաչել Արցախի անկախությունը<sup>13</sup>:

2012 թ. օգոստոսի 6-ին Մասսաչուսեթս նահանգի Ներկայացուցիչների պալատն ընդունում է Ջոնաթան Հետչի ներկայացրած բանաձևը, որը կոչ էր անում ԱՄՆ-ի նախագահին և Կոնգրեսին աջակցել Լեռնային Ղարաբաղի ինքնորոշմանը և դեմոկրատական անկախությանը:

Բանաձևում նշվում էր. «Այսօր ևս Ադրբեջանը Լեռնային Ղարաբաղի նկատմամբ իրականացնում է հարձակումներ և թշնամական գործողություններ, չնայած այն հանգամանքին, որ ԼՂ-ն 1991 թ. դեկտեմբերի 10-ին քվեարկել է հօգուտ անկախության, ազատության և դեմոկրատիայի»<sup>14</sup>:

Շուտով՝ 2013 թ. ապրիլի 10-ին, Մեն նահանգի Սենատը և Ներկայացուցիչների պալատն ընդունում են Լեռնային Ղարաբաղի անկախությունը ճանաչող համատեղ 987 բանաձևը և կոչ անում ԱՄՆ-ի նախագահին ու Կոնգ-

<sup>13</sup> The Rhode Island House of Representatives Resolution on supporting the Nagorno-Karabakh Republic's efforts to develop as a free and independent nation // [http://www.nkrusa.org/hot\\_topic/hot\\_topics.php?id=16](http://www.nkrusa.org/hot_topic/hot_topics.php?id=16).

<sup>14</sup> Massachusetts Legislature Supports Artsakh Independence // The Armenian Weekly, 07.08.12, <http://armenianweekly.com/2012/08/07/breaking-news-massachusetts-legislature-supports-freedom-of-artsakh/>.

րեպին աջակցել Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության դեմոկրատական անկախությանը: Նշենք, որ բանաձևի նախաձեռնողը Ներկայացուցիչների պալատի անդամ Արթ Վամանն էր, ով սերտ կապեր ուներ Հայ դատի ամերիկյան հանձնախմբի ներկայացուցիչների հետ:

Հայ դատի հանձնախմբի ներկայացուցիչներից Աստվածատուրյանը նշում էր. «Հպարտ եմ, որ Մեյն նահանգը աջակցում է Լեռնային Ղարաբաղի բնակչության ազատ ինքնորոշման իրավունքին: Ես հույս ունեմ, որ մնացած նահանգները ևս կհետևեն Ռոդ Այլենդի, Մասսաչուսեթսի և Մեյնի օրինակին և կճանաչեն ԼՂ անկախությունը»<sup>15</sup>:

Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության անկախությունը ճանաչող ամերիկյան հաջորդ նահանգը Լուիզիանան էր, որի Սենատը 2013 թ. մայիսի 31-ին ընդունում է սենատոր Էդվին Մուրրայի ներկայացրած 151-րդ բանաձևը: Բանաձևը ճանաչում էր ԼՂՀ անկախությունը և կոչ անում ԱՄՆ-ի նախագահին և կոնգրեսին՝ աջակցելու ԼՂ ինքնորոշմանը և անկախությանը<sup>16</sup>:

Ամերիկյան նահանգների կողմից Արցախի անկախությունը ճանաչելու գործընթացը պայմանավորված էր մի կողմից առանձին նահանգներում հայկական լոբբիստական կազմակերպությունների ծավալած գործունեությամբ, ինչպես նաև այն հանգամանքով, որ բազմաթիվ հայեր բարձր պաշտոններ էին զբաղեցնում տարբեր նահանգներում, մյուս կողմից էլ պայմանավորված էր ամերիկա-ադրբեջանական հարաբերություններում որոշակի խնդիրների առաջացմամբ, մասնավորապես Միացյալ Նահանգներին անընդհատ կոչ էին անում Ադրբեջանին չխախտել հրադադարի ռեժիմը և չսանձազերծել ռազմական գործողություններ Հայաստանի ու Արցախի նկատմամբ:

2014 թ. մայիսի 8-ին Կալիֆոռնիա նահանգի Խորհրդարանն ընդունում է Լեռնային Ղարաբաղի անկախությունը ճանաչող AJR 32 բանաձևը: Բանաձևի հեղինակներից էր Խորհրդարանի անդամ Գատտոն, ով իր ելույթում շեշտում է Արցախի անկախությանը և ինքնորոշման իրավունքին սատարելու կարևորությունը: Նա նաև նշում էր. «Կալիֆոռնիան տասնյակ հազարավոր ամերիկահայերի տունն է, հայեր, ովքեր դարձել են Սուվգայիթի, Բաքվի,

---

<sup>15</sup> Maine Recognizes Independence of Nagorno Karabakh Republic // <https://anca.org/press-release/maine-recognizes-independence-of-nagorno-karabakh-republic/>.

<sup>16</sup> Louisiana State Senate passes resolution recognizing the independence of Nagorno Karabakh // <http://www.armradio.am/en/2013/05/31/louisiana-state-senate-passes-resolution-recognizing-the-independence-of-nagorno-karabakh/>.

Կիրովաբադի և Ադրբեջանի հայ բնակչության էթնիկ զտումների հետևանքով»<sup>17</sup>:

Հայաստանի արտգործնախարար Էդվարդ Նալբանդյանը բանաձևի ընդունման հետ կապված հանդես է գալիս հետևյալ հայտարարությամբ. «Որքան Ադրբեջանը խոչընդոտում է Հայաստանի և ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի՝ Ղարաբաղյան հարցի կարգավորմանն ուղղված ջանքերը, այնքան ավելի շատ մենք կարող ենք ակնկալել նման բանաձևեր, որոնք ճանապարհ են հարթում Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության անկախության միջազգային ճանաչման համար»<sup>18</sup>:

2014 թ. հուլիսի վերջին և օգոստոսի սկզբին հայ-ադրբեջանական և արցախ-ադրբեջանական սահմանին կրկին տեղի են ունենում ռազմական բախումներ՝ մեծ կորուստներ պատճառելով երկու կողմերին:

Այս կապակցությամբ օգոստոսի 8-ին Հայ դատի ամերիկյան հանձնախմբի անդամներ Արամ Համբարյանը և Քեյթ Նահապետյանը հանդիպում են Մինսկի խմբի ամերիկյան համանախագահ Ջեյմս Ուորլիքի հետ և նրան փոխանցում Հանձնախմբի նախագահ Քեն Խաչիկյանի նամակը, որտեղ գրված էր. «Վերջերս նախագահ Ալիևի կողմից սանձազերծված հարձակումները Հայաստանի և Լեռնային Ղարաբաղի նկատմամբ ճակատագրական էին ու տասնյակ մարդկանց կյանք խլեցին՝ միաժամանակ բացասաբար անդրադառնալով ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի աշխատանքների վրա»<sup>19</sup>:

Նշենք, որ ադրբեջանական ագրեսիան դատապարտող ելույթներով հանդես են գալիս Ներկայացուցիչների պալատի անդամ Բրեդ Շերմանը, Դեյվիդ Սիսլինին, Ջուդի Զուն, Ադամ Շիֆը, Ֆրենկ Փալոնեն, Ջեքի Սպիերը, Զիմ

<sup>17</sup> California State Assembly Recognizes Artsakh's Independence // Asbarez, May 8, 2014, <http://asbarez.com/122870/california-state-assembly-recognizes-artsakhs-independence/>, տե՛ս նաև՝ California Senate Passage of AJR 32 – Recognizing Artsakh's Independence // <https://anca.org/press-release/watch-california-senate-passage-of-ajr-32-recognizing-artsakhs-independence/>.

<sup>18</sup> California Senate recognizes Nagorno Karabakh Republic, Armenia welcomes this // The Armenian Mirror-Spectator, Septembet 5, 2014 // <http://www.mirrorspectator.com/2014/09/05/california-senate-recognizes-nagorno-karabakh-republic-armenia-welcomes-this/>.

<sup>19</sup> Congressional pressure grows to stop Aliyev's aggression, ANCA presses State Department to avert war by challenging Azerbaijan's military escalation // <https://anca.org/press-release/congressional-pressure-grows-to-stop-aliyevs-aggression/>.

Կոստան և Թոնի Կարդենասը՝ նշելով, որ Լեռնային Ղարաբաղի խնդիրը պետք է լուծվի միայն խաղաղ ճանապարհով:

## **УРЕГУЛИРОВАНИЕ АРЦАХСКОЙ ПРОБЛЕМЫ И ОБЕСПЕЧЕНИЕ АМЕРИКАНСКОЙ ПОМОЩИ АРМЕНИИ И АРЦАХУ В СФЕРЕ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ АМЕРИКАНО-АРМЯНСКИХ ЛОББИСТСКИХ ОРГАНИЗАЦИЙ**

ЛИАНА МАМЯН

После распада Советского Союза и провозглашения независимости Армении американско-армянские лоббистские организации продолжают свою деятельность не только в направлении признания геноцида Армян исполнительными и законодательными органами Америки, но и сосредотачивают свою деятельность на таких направлениях, как: признание независимости Арцаха; расширение связей Армения-Соединенные Штаты Америки, Арцах-Соединенные Штаты Америки; предоставление экономической и военной помощи Армении и Арцаху. В этом контексте армянское лобби в Америке достигло определенных успехов: ряд штатов признали независимость Арцаха; Арцаху и Армении предоставляется ежегодная американская экономическая помощь.

Наиболее серьезным достижением в результате деятельности американско-армянских лоббистских организаций можно считать принятие 907 Резолюции, после чего Азербайджан на 10 лет был лишен американской экономической помощи.

**Ключевые слова** – Соединенные Штаты Америки, Армянский Национальный Комитет Америки, Армянская Ассамблея Америки, Арцахская проблема, американско-армянское лобби, 907 Резолюция, американский конгресс, Конгресс, Палата Представителей, Комитет по армянским вопросам Конгресса.

## **REGULATIONS OF ARTSAKH ISSUE AND THE SECUREMENT OF AMERICAN AID TO ARMENIA AND ARTSAKH IN THE REALM OF THE ACTIVITIES OF AMERICAN ARMENIAN LOBBYING ORGANIZATIONS**

LIANA MAMYAN

After the collapse of the Soviet Union and the proclamation of the R A, the American-Armenian lobbying organizations carry out great activities with the American executive and legislative authorities not only to make them reaffirm and

condemn the Armenian Genocide but also to concentrate on several other Armenian issues, such as the recognition of Artsakh's independence, the enhancement of Armenia-America and Artsakh-America relations, the securing of American economic and military aid to Armenia and Artsakh and etc.

In this context, American Armenian lobby has achieved considerable success: several states have recognized the independence of Artsakh, Armenia and Artsakh annually receive American economic aid. One of most evident achievements of the American Armenian lobbying organizations was the adoption of section 907, which blocked American aid to Azerbaijan for ten years.

**Key words** – United States of America, Armenian National Committee of America, Armenian Assembly of America, the issue of Artsakh, American Armenian lobby, Section 907, US aid, Congress, House of Representatives, Congressional Caucus on Armenian Issues.